

РЕШЕНИЕ

№ 4781

гр. София, 06.07.2015 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Второ отделение 38 състав,
в публично заседание на 10.06.2015 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Татяна Жилова

при участието на секретаря Цонка Вретенарова и при участието на прокурора Стоян Димитров, като разгледа дело номер **142** по описа за **2014** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.203 - 207 от Административно-процесуалния кодекс/АПК/ във връзка с чл.1 ал.1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди /ЗОДОВ/.

Образувано е по искова молба на Г. И. Ц. срещу Министерство на труда и социалната политика за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 10 000 лева, причинени му в периода от 01.08.2002г. до 30.11.2007г. в резултат на незаконосъобразно бездействие на ответника, изразяващо се в неупражняване на контрол върху дейността на Агенцията за социално подпомагане/АСП/ по повод управлението на Дом за възрастни с умствена изостаналост /Д./ в [населено място], ведно със законната лихва, считано от 30.11.2007г. Претендира се също възстановяване на недължимо платените такси за ползване на социална услуга в периода от 01.08.2002г. до 30.11.2007г. – настаняване в специализирана институция Д. в [населено място], ведно със законната лихва от предявяване на иска.

Ищецът Г. И. Ц. твърди, че е настанен против волята му специализирана институция Д. в [населено място], където е бил принуден да живее при мизерни материални условия, без отопление, без достатъчно храна, без възможност да се поддържа лична хигиена, без достъп до медицинска и стоматологична помощ. Твърди, че в нарушение на чл.3 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи /ЕКПЧОС/ е бил подлаган на нечовешко и унижително отношение. Нарушено е било и правото му на личен живот, гарантирано от чл.8 от ЕКПЧОС. Твърди, че личната му свобода е ограничавана като е държан принудително затворен и са му давани опасни за

здравето му медикаменти с цел контрол на поведението му. Бил е лишен от всякакви смислени занимания. Не е имал възможност да се среща с хора от общността, да се образова, да се развива умствено и духовно, да работи, което е довело до деградация на потребностите и способностите му. Сочил, че по време на престоя му в Д. негов настойник е бил директорът на дома д-р Л., който е едновременно и негов лекуващ лекар, като по този начин е бил лишен от всякаква правна възможност да търси защита и промяна в положението си. Твърдил, че е бягал от дома, за да се свърже с медии, с други институции и с лица от външния свят, за да защити правата си. Позицията се на чл.6 от ЕКПЧОС, който гарантира достъпа до правосъдие. В съдебно заседание поддържа лично исковите си претенции и се представява от адв.А. Г..

Ответникът – Министерството на труда и социалната политика /МТСП/, чрез процесуалния си представител юриконсулт С., оспорва исковите по допустимост и основателност. Твърдил, че исковите са погасени по давност. Счита, че МТСП не е пасивно легитимирана страна по исковите, тъй като доставчик на социалната услуга е Столична община, включително и в случаите, когато услугата се финансира от държавния бюджет. Твърдил, че МТСП няма задължение да осъществява пряк контрол върху дейността на АСП по повод управлението на Д., тъй като по закон специализираният контрол е възложен на инспектората към агенцията. Твърдил, че през процесния период МТСП не е извършвало проверки в Д. в [населено място] и не е получавало сигнали или жалби. Намира за недоказани твърденията за недостойни и унижителни условия на живот и липса на здравни грижи и социални занимания. Сочил, че отношенията между запретеното лице и настойника са уредени в Семейния кодекс като в тази връзка счита, че отговорността на МТСП не може да се ангажира за това, че в правната уредба липсват възможности на напълно запретените лица чрез собствените си действия да търсят промяна в своята правна сфера. Твърдил, че таксата не е била недължимо платена, тъй като ищецът е бил настанен в дома в съответствие с нормативните изисквания и е ползвал социалната услуга. Претендира за възнаграждение за процесуален представител по настоящото производство.

Прокурорът дава заключение за допустимост и основателност на иска. Пледира за уважаване на исковата претенция при съобразяване на разпоредбата на чл.5 ал.2 от ЗОДОВ предвид събраните доказателства за агресивно поведение на ищеца по време на престоя му в дома.

Съдът, след преценка на наведените доводи от страните, приема за установено следното:

По допустимостта на иска:

Предявен е иск с правно основание чл.1 ал.1 от ЗОДОВ.

Искът е допустим, тъй като е предявен от активно легитимирано лице срещу юридическото лице на административния орган, при упражняване на чиято административна компетентност се твърди да са причинени вредите.

Давността и причинната връзка са материално-правни въпроси, които нямат отношение към процесуалната допустимост на претенциите – възражението на ответника по допустимостта на исковите е неоснователно.

Установени факти:

Всички относими към делото факти се установяват от приетите писмени

доказателства, заключението на съдебно-счетоводната експертиза и показанията на свидетелите С. Г. П., М. В. Б. и Е. Х. М..

Г. И. Ц. е [дата на раждане] в [населено място] /тогава [населено място]/. След раждането си е бил изоставен за отглеждане в „Дом майка и дете“ и до 2001г. е пребивавал в различни специализирани институции. Посещавал е помощно училище. Видно от представената медицинска документация ищецът страда от вроден сърдечен порок – субаортен междукамерен дефект, лекостепенна дилатация на лява камера и ляво предсърдие. Страда от епилепсия и лека умствена изостаналост, която е възможно да се дължи на постоянното му пребиваване извън общността. На 03.07.2001г. постъпва в Дом за слепи лица „Неделя и А. В.“ /ДСЛ/ в [населено място].

С Решение от 29.10.2001г. на Софийски окръжен съд по гр.д. №865/2001г., образувано по искане на прокурора, ищецът е поставен под пълно запрещение. Определен е настойнически съвет от ДСЛ.

По делото е представена Оценка за възможностите, изготвена от социален работник и директора на ДСЛ на 05.11.2001г. , в която е изложено следното: „Същият /Г. Ц./ е добродушен, винаги е весел и жизнерадостен, било за хубаво или лошо. Лесно нараним, изживява личните си проблеми по свой начин. Спазва хигиенните изисквания в жилището, където живее, спазва личната си хигиена. С персонала и домакущите се държи сравнително добре, в зависимост от подхода на събеседника му. Спазва правилника за вътрешния ред в заведението. Включва се активно в трудовата дейност на домакущите, почиства двора и тротоарите. Физически е здрав и това му дава възможност да извършва и по –тежка работа. Обича да рисува, слуша музика, гледа продължително време телевизия. Неговата мечта е да замине за САЩ.“

От ръководството на ДСЛ били предприети действия по преместването му в друго социално заведение, отговарящо на заболяванията му. Ц. не бил съгласен, реагирал бурно и агресивно, поради което бил настанен на задължително лечение в Държавната психиатрична болница /Д./ в К. по решение на Районния съд в [населено място]. Престоява в Д. К. от 11.05.2002г. до 30.07.2002г., когато задължителното лечение е прекратено с решение на Районен съд – [населено място]. От епикризата, издадена от Д. К. /история на заболяването ИЗ №214/2002г./, се установява, че Г. Ц. не е страдал от психично заболяване и е прилагано лечение само с противвъгорчов медикамент /карбамазепин/, успокоителни медикаменти /хелекс/ и невролептици /тизерцин/. Бил спокоен, внедрил се в болничната среда. Няма предписания за продължаващо лечение с психиатрични медикаменти.

Междувременно с Решение от 15.07.2002г. на Втора столична общинска служба за социално подпомагане ищецът е преместен в Д. в [населено място]. На 30.07.2001г. Г. Ц. е приведен от Д. К. в Д. [населено място]. Първоначално за настойник е била назначена свидетелката М. Б., тогава и до сега работеща като медицинска сестра в дома.

Ц. не е желал преместването си, реагирал е негативно и не се е адаптирал към средата и условията. Често е бягал от дома като е търсел контакт с хора от външния свят с цел да намери разрешение на проблемите си. Това се потвърждава както от свидетелката М. Б., така и от писмените доказателства по делото. С молба от 12.02.2003г. до АСП директорът на дома д-р Л. е поискал преместването на Ц. в друг дом, като е посочил, че до този момент е избягал четири пъти и е стигал до [населено място], от където е връщан принудително в дома. Директорът пише: „Няма медикаменти срещу бягства. Не можеме да го затворим, нито да го лекуваме с лекарства, които не се полагат за заболяването му. Освен това е опасен, както за себе си, така и за околните с неговата агресивност. И самият

той не желае да бъде в Дом за В.. Със случая е запозната г-жа Т. Т.. На лице е грубо погазване на неговите човешки права. И ако това стане известно на пресата и телевизията – не желая да коментирам.“

От 23.06.2004г. за настойник е назначен д-р Л., психиатър, директор на Дома и лекуващ лекар на ищеца. Отношенията помежду им са били обтегнати.

В досието на ищеца, представено от дома, се съдържат множество молби, собственоръчно написани от него и адресирани до директора д-р Л., с които той е настоявал да му бъдат върнати личните документи и да бъде изписан. Всички молби са с резолюция „Към досието“ и не са разглеждани. В досието има данни за прояви на агресия от страна на ищеца към други лица, настанени в дома, както и за закани, отправяни към персонала и специално към д-р Л.

На 14.07.2004г. ищецът успял да стигне до административната сграда на НДК в С., за да търси подкрепа от медиите, но бил задържан от служител на МВР и върнат в дома. След връщането е отказал да приема назначената му терапия и е проявил агресия. По този повод от 16.07.2004г. до 21.07.2004г. е хоспитализиран в Д. „И. Р.“ в [населено място]. В епикризата от хоспитализацията /по ИЗ №379/2004/ като ход на заболяването е посочено: „По данни от предоставената от дома медицинска документация от два-три месеца непрекъснато обикалял различни ведомства и отправял искания към служителите им.“ Не е установено психично разстройство. Проведеното лечение е с противъгорчовия медикамент карбамазепин.

В печатния материал „А. на забравените домове за лица с умствени затруднения в Б.“, глава 6 “Мерки за физическо ограничаване и насилия. И. и изолации“, изследване на Българския хелзински комитет /Б./, е описана практиката в ДВИУ в [населено място] за трайна изолация на домуващите в затворени отделения, установена при посещение през април 2002г. По решение на директора на дома и на медицинския персонал някои домуващи се изолират в т.нар.“остро“ отделение. Изолаторът представлява оградени с метални решетки и мрежи вътрешно и външно пространство, без достъп до останалите домуващи и до общите части на дома. Във вътрешното помещение не прониква естествена светлина, в дъното му има 6 плтно разположени едно до друго легла на площ от 14 кв.м. и с пътека между тях от 30 см. Има още два изолатора с по едно легло / с размери 1,80м./2,50м/ , прозорче с решетка с размери 50см/30см и метална решетка вместо врата. Тоалетната е една. Мазилката е свалена до тухла. Дюшекът в едното помещение е разкъсан. Постелното бельо е в окаяно състояние. Мирише на урина и застоял въздух. Домуващите са в крайно обострено състояние. Външното пространство представлява прилежащото дворче от около 60 кв.м. Престоят в изолатора и прилаганото лечение в него не се отразяват никъде в документацията.

Свидетелят С. Г. П. е автор на глава 6 от цитирания по-горе материал и потвърждава пред съда констатациите си. През 2004г. свидетелят С. П. е посетил отново дома с екип изследователи от Българския хелзински комитет /Б./. Такива посещения са били извършвани периодично по договореност с Общината, АСП и МТСП, като тези органи са запознавани с докладите от посещенията. Повод за конкретното посещение бил смъртен случай при неизяснени обстоятелства. При посещението си свидетелят П. е заварил Г. Ц. затворен в така нареченото „остро“ отделение. Обстановката не се е променила от описаната в печатния материал. Сградата е била полуразрушена и неотоплена. Храната е била в недостатъчно количество и с лошо качество. Свидетелят сочи, че практиката в дома е настаняването в изолатора да се разпорежи като санкция за отклонение от правилника за вътрешния ред и за проявена агресия. Настанените в

„острото“ отделение се третират с терапия за потискане на агресията. Дозировката се определяла от директора, който е психиатър, по негова преценка. Останалите две сгради, с които разполагал домът, са „Манастира“ и „Болницата“. Сградата на стария манастир „С. Д.“ била дървена, амортизирана, с натрошена дограма и врати, които не се затварят. Леглата са били също изпочупени, а одеялата – изпокъсани. Болничното отделение било сравнително в по-добро състояние, тъй като там е бил настанен и медицинският персонал на дома. В най-лошо състояние е било „острото“ отделение.

Свидетелката М. Б., старша медицинска сестра в дома, дава показания, че ищецът е лекуван с противъгорчовия медикамент карбамазепин и с медикамента хлоразин, който е за психиатрични заболявания. Свидетелката знаела, че Ц. няма психични разстройства, но е давала медикамента, защото той бил изписан от директора по назначение от Д. К., откъдето идвал домуващият. В медицинската документация няма отбелязано такова назначение, а и ищецът е приведен в дома от болницата в К.. При справка в Кратка характеристика на продукта С., достъпна на официалната страница на Изпълнителна агенция по лекарствата, <http://www.bda.bg/images/stories/documents/bdias/H-1.htm>, се установява, че медикаментът се прилага за остри психотични разстройства: шизофрения, остри и хронични шизоафективни разстройства, олигофрени, хронични органични мозъчни синдроми, поведенчески и личностови разстройства, аутизъм – заболявания, от които ищецът не е страдал. В същото време медикаментът е противопоказан за нарушения на сърдечния ритъм и провеждането на сърцето – заболяване, което е било известно на медицинския персонал на дома, тъй като е установено още от 3-годишната възраст на ищеца и е подробно описано в досието му, както и за епилепсия, поради риск от понижаване на гърчовия праг и зачестяване на кризите

В дома липсвали социални занимания, не се провеждало никакво обучение, нито трудотерапия. Това се потвърждава от показанията на свидетеля С. П. и косвено от показанията на свидетеля Е. М.. Свидетелят П. сочи, че в повечето случаи настанените в дома седели неподвижно и гледали в една точка или се разхождали по двора. Съдът не кредитира показанията на свидетелката Б. в обратния смисъл, тъй като ги намира за необективни поради обстоятелството, че е част от медицинския персонал на дома, както и поради противоречията с останалите доказателства по делото. Свидетелката сочи, че Г. Ц. е знаел да чете и да пише, поради което не му било интересно да се обучава. От лично написаните молби до директора на дома се установява, че нивото му на грамотност е ниско – очевидно наученото в помощното училище по никакъв начин не се развива и надгражда. Трудотерапия не се е провеждала, както сочи свидетелката Б., по желание домуващите можели да се включат в отглеждането на зеленчуците в градината.

На 28.07.2005г. Г. Ц. успява да посети Приемната на Президента, където заявява желанието си да напусне Д. в [населено място]. В резултат е назначена проверка от Дирекция „Социални дейности“ при Столична община и на д-р Л., в качеството му на настойник, е наредено да предприеме действия по отмяна на запрещението.

В началото на 2006г. д-р Л., като настойник на ищеца, подава иск до Софийския окръжен съд за отмяна на запрещението. Искът е отхвърлен с Решение №66 от 24.07.2006г. по гр.д.№142/2006г. на СОС. Решението е обжалвано от д-р Л. пред Софийския апелативен съд, който с Решение от 15.06.2007г. по гр.дело №1727/2006г. отменя пълното запрещение на Г. Ц. като го поставя под ограничено запрещение. Това решение не влиза в сила, тъй като д-р Л. го е обжалвал пред Върховния касационен съд като е настоявал за пълна отмяна на запрещението. С помощта на служители на Б. Г. Ц. получава личните

си документи /лична карта и рецептурна книжка/ от директора на дома. Със Заповед №32а от 20.06.2007г. на д-р Л., издадена в качеството му на директор на Д. [населено място], е прекратено настаняването на ищеца в специализираната институция, считано от 20.06.2007г. Въпреки това, ищецът не е изписан от дома, тъй като делото по отмяна на запрещението не е приключило с окончателен съдебен акт и той остава под настойничеството на директора на дома. Ищецът успява да избяга от дома в края на 2007г.

В началото на 2008г. ищецът е потърсил помощ от Сдружение „Човеколюбие“ в [населено място]. С него е започнал работа свидетелят Е. Х. М., консултант в Центъра за психично здраве в [населено място], психиатър. Свидателят М. сочи, че при пристигането си в П. Ц. бил емоционално много нестабилен, гневно настроен към целия свят, с недостатъчни речеви умения и грамотност. Противно на очакванията и въпреки възрастта си, ищецът е успял за кратко време да навакса пропуските и да развие основните умения-говорене, четене, писане. По проект „Нов шанс“ е завършил успешно основно образование. Научил се е да играе шах. Бил спокоен. Спазвал правилата и общувал нормално с хората – в това съдът се убеди лично при участията на ищеца в откритите съдебни заседания. Мнението на свидетеля, формирано от личния му опит с ищеца и от професионалния му опит като специалист психиатър, е, че леката умствена изостаналост на ищеца се е дължала на недостатъчната работа с него в специализираните институции. Свидателят разкрива безизходицата, в която се е намирал Г. Ц. при пристигането си в [населено място] – *„Той беше като едно малко дете с това пълно запрещение“*, обусловена от недееспособността му и от обстоятелството, че настойникът е директорът на дома, от който той е избягал. Тъй като не може да извършва никакви правни действия без настойника си, той не е можел да бъде адресно регистриран, нито да кандидатства за общинско жилище или за ползване на социална услуга „защитено жилище“, предоставена от общината. Наложило се е свидетелят М. да приюти ищеца у дома си, където той е останал в продължение на около 40 дни, докато се уредят документите му чрез действия *„на границата на закона“*.

В същност, тези действия „на границата на закона“ се изразяват в това, че органът по настойничество при [община] учредява попечителство над Г. Ц. без решението на САС за поставянето му под ограничено запрещение да я влязло в сила. С решение от 02.04.2008г. на органа по настойничество и попечителство при [община] е назначена за попечител В. И. Н., психолог в Сдружение „Човеколюбие“. Действията са предприети изцяло в интерес на Г. Ц. и в резултат на тях той е бил настанен в защитено жилище в П..

С Решение №1301/08 от 12.11.2008г. на Върховния касационен съд, постановено по гр.д.№5560/2007г., е отменено ограниченото запрещение на ищеца и е възстановена напълно неговата дееспособност. Попечителството е прекратено с Протокол №04-00-28 от 05.03.2009г. на органа по настойничество и попечителство в [община].

От приетата съдебно-счетоводна експертиза се установява, че за периода от 01.08.2002г. до 30.11.2007г. от пенсията на ищеца са внесени такси в размер на 2 053,35лева /представляващи 80%от пенсията му/ за ползване на социалната услуга. Средствата са събирани от длъжностното лице в дома и са внасяни по сметка на общината или директно във фонд „Социално подпомагане“ –

второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на труда и социалната политика. Събраните такси не остават в полза на МТСП. В края на всяка календарна година те се централизират в държавния бюджет. В Д. се води лична партида на всеки потребител на услугата /преди наричан домуващ/, по която постъпва пенсията и се правят удръжки за таксата. След 2005г. ищецът Ц. е получавал лично пенсията си в пощенския клон в [населено място] и сам е внасял таксите срещу приходен касов ордер.

МТСП не е извършвало проверки на АСП във връзка с управлението на дома в [населено място].

Правни изводи:

Относно възражението на ответника за погасяване на исковете по давност

Погасителната давност е материалноправен институт – погасяване на материалното право на вземане, който се отнася към основателността на иска, а не към допустимостта му. Съгласно чл.115 б.“е” от Закона за задълженията и договори /ЗЗД/ давността не тече за вземанията на ненавършили пълнолетие и на поставени под запрещение лица за времето, през което нямат назначен законен представител или попечител, и 6 месеца след назначаването на такъв или след прекратяването на недееспособността.

В правния мир не е възможно едно лице да има едновременно и настойник и попечител, защото това са две различни законни представителства, засягащи по различен начин правната сфера на представлявания. Съгласно чл.5 ал.3 от Закона за лицата и семейството /ЗЛС/ във връзка с ал.1 от същия член и чл.3 ал.2, напълно запретените лица са приравнени на малолетни лица и вместо тях и от тяхно име правни действия извършват техните законни представители – настойниците. Поставените под ограничено запрещение се приравняват на непълнолетни лица и се представляват от попечители. Те извършват правни действия със съгласието на попечителите, но те могат сами да сключват обикновени дребни сделки за задоволяване на текущите им нужди и да разполагат с това, което са придобили със своя труд – чл. 4 ал.2, във връзка с чл.5 ал.2 от ЗЛС.

В разглеждания случай, за периода от 02.04.2008г. до 12.11.2008г. ищецът е имал едновременно настойник и попечител, което е недопустимо. Назначеното попечителство е нищожен правен акт, тъй като е основано на невлязло в сила съдебно решение, в последствие отменено, следователно то не може да породи правни последици и не може да бъде прието като начален момент, от който започва да тече давностният срок по чл.110 от ЗЗД.

В случая следва да намери приложение последната хипотеза от цитираната разпоредба – давността започва да тече 6 месеца след прекратяване на недееспособността, тъй като единствената правна възможност на ищеца да предяви настоящите икове преди отмяната на запрещението е била чрез неговия настойник, който е директор на дома и следователно в служебна зависимост от ответника, от който се претендират вредите. Аргумент в подкрепа на този извод е и разпоредбата на чл.115 б.“б” от ЗЗД, съгласно която давността не тече между намиращи се под настойничество и техните настойници, докато

трае настояничеството. Недееспособността е прекратена на 12.11.2008г., следователно 5-годишният давностен срок по чл.110 от ЗЗД за предявяване на претенцията започва да тече след изтичане на 6 месеца от тази дата - от 12.05.2009г. Исковата молба е подадена на 20.11.2013г. в рамките на този срок. Възражението на ответника за погасяване на претендираното вземане по давност е неоснователно.

Относно фактическия състав на отговорността на ответника по ЗОДОВ

Основателността на иск с правно основание чл. 1, ал. 1 ЗОДОВ предполага установяването на кумулативното наличие на следните предпоставки: 1/незаконосъобразен акт, действие или бездействие на орган или длъжностно лице на държавата, при или по повод изпълнение на административна дейност, отменени по съответния ред; 2/вреда от такъв административен акт, действие, бездействие; 3/причинна връзка между постановения незаконосъобразен акт, действие или бездействие и настъпилния вредоносен резултат.

Не подлежи на установяване виновно поведение на ответника, тъй като отговорността на държавата е обективна. Незаконосъобразността на действието или бездействието се установява от съда, пред който е предявен искът за обезщетението – чл.204, ал.4 от АПК.

I. По отношение на претенцията за обезщетение на неимуществени вреди в резултат на незаконосъобразно бездействие на ответника

1. За да е налице незаконосъобразно бездействие на административен орган, той трябва да има вменено от закона задължение да извършва конкретни действия. Настаняването в дом за възрастни с умствена изостаналост представлява социална услуга, предоставяна в специализирана институция по чл.36, ал.3, т.2, б „а“ от Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане /ППЗПСП/. Претендираното бездействие на МТСП се изразява в неосъществяване на контрол върху дейността на АСП, под чието управление се намира специализираната институция.

Съгласно чл.31 ал.2 от З. специализираният контрол по законосъобразното прилагане на нормативните актове в областта на социалното подпомагане както и по спазването на критериите и стандартите за извършване на социални услуги, се осъществява от инспектората към АСП. Нормативното уреждане на специализирания контрол обаче не освобождава министъра на труда и социалната политика от задължението му да упражнява цялостен контрол по спазването на този закон и на другите нормативни актове в областта на социалното подпомагане, както е разписано в императивната разпоредба на чл.31 ал.1 от З.. Агенцията за социално подпомагане е администрация към министъра на труда и социалната политика за изпълнение на държавната политика по социално подпомагане. Нейният директор се назначава от министъра на труда и социалната политика и е задължен ежегодно да представя на доклад за дейността на агенцията – чл.4 ал.1 и чл.5 ал.1 т.9 от У. правилник на АСП.

Съгласно чл.5, параграфи 1,4 и 5 от ЕКПЧОС държавата е длъжна да предприема мерки, предоставящи ефективна защита на уязвимите лица.

Държавната политика в областта на социалното подпомагане се разработва, координира и провежда от министъра на труда и социалната политика чл.4 ал.2 от З.. Именно министърът на труда и социалната политика, като орган на държавната власт има позитивното задължение, произтичащо от ЕКПЧОС, да осигури и контролира спазването на човешките права в институциите, които попадат в обхвата на неговата административна компетентност. Агенцията е второстепенен разпоредител с бюджет към министъра на труда и социалната политика – чл.2 ал.4 от У. правилник на АСП. Именно министерството като първостепенен разпоредител с бюджета трябва да предвиди средства за подобряване състоянието на Д. и да контролира разходването им. Ответникът не е ангажирал нито едно доказателство пред съда, от което да се установи, че той е положил дори и минимална грижа за настанените лица в Д. в [населено място], в това число и за ищеца. Не е извършена нито една проверка на дейността на АСП по повод управлението на дома, за да се подобрят материално-битовите условия и здравните грижи и да се предвидят образователни и социални занимания с оглед на бъдеща реинтеграция в общността. Обстоятелството, че в МТСП не са постъпвали сигнали и оплаквания от потребителите на услугата, не освобождава ответника от задължението му за контрол, още повече, че както се установи по делото, практически е невъзможно да постъпят такива сигнали, тъй като в съответствие с профила на специализираната институция всички потребители на социалната услуга са недееспособни и извършват действия чрез настойника си, който е и директор на дома.

За да се гарантира достъпът до правосъдие и да се охрани правната сфера на поставения под запрещение и настанен на това основание в специализирана институция, е необходимо да се предвиди правна норма, която да забранява директорът на институцията и други членове на персонала да бъдат назначавани за настойници. Необходимо е също така да се извършват периодични проверки на състоянието на недееспособните лица в специализирана институция, за да се преценява доколко това е необходимо и е в техен интерес. Такава норма не съществува, както към процесния период, така и сега.

Министърът на труда и социалната политика разполага със законодателна инициатива по издаване на нормативни актове и със собствена компетентност да издава подзаконовни нормативни актове, но не е предприел никакви действия с цел да се уредят нормативно периодични проверки на необходимостта от продължаване на настаняването в специализираната институция и настойничеството. Още повече, че такива мерки са могли и могат да бъдат успешно предприети и в рамките на действащото законодателство чрез разписване на конкретни задължения на специализираните контролни органи /инспекторите към АСП/ и на персонала на специализираните институции – да се следи дали потребността от ползване на социалната услуга е налице и дали необходимостта от продължаване на настойничеството не е отпаднала. Най-сетне, и без да са налице изрично разписани предписания, е можело да бъдат предприети фактически действия по прекратяване на грубото погазване на човешките права на Г. Ц., което добре е осъзнавано от директора на дома, видно от молбата му до АСП.

По тези съображения, съдът, в решаващия състав, приема, че държавата, в лицето на министъра на труда и социалната политика, е проявила

незаконосъобразно бездействие по отношение на управлението на Д. [населено място] като: не е упражнила контрол върху управлението на дома; не е упражнила контрол върху АСП; не е предприела необходимите общи мерки по опазване на правата на човека и основните свободи.

2. По отношение на вредите

Събраните доказателства по делото безспорно установяват причинените тежки неимуществени вреди на ищеца – физически и морални болки и страдания, в резултат на мизерните условия на живот и унижителното отношение чрез затваряне в изолатора на „острото“ отделение като санкция за проявената му активност по отношение на собствените му проблеми и желанието да търси помощ от лица извън дома. По време на престоя в дома ищецът е бил лишен от възможност да се образова и да се труди, което не само не е развило неговите способности, описани подробно от социалния работник в дома за слепи лица, но е довело до деградацията им. Въпреки, че по делото не се доказва приемането на медикамента хлоразин да е увредило здравословното състояние на ищеца, съдът намира, че това също му нанася неимуществена вреда, тъй като очевидно медикаментът е даван с цел да се контролира поведението на ищеца, противно на съображенията, изложени от д-р Л. в писмото до АСП.

3. По отношение на причинната връзка между незаконосъобразното бездействие на ответника и причинените вреди на ищеца

Съдът, в решаващия състав, намира, че причинно-следствената връзка е пряка. МТСП не е единственият виновник за състоянието на дома и за погазването на човешките права на ищеца, но с бездействието си пряко е допринесло за вредоносния резултат.

Това разбиране е изразено и от Европейския съд по правата на човека в Решението *С. срещу Б.*, постановено на 17.01.2012г. от, по жалба №37670/2006г., в което са описани материални условия в друг Д. – в [населено място], доближаващи се до установените по настоящото дело и отнасящи се за същия период. Като пряка причина за нарушението на човешките права ЕСПЧ посочва бездействието на държавата, изразено в липсата на общите необходими мерки, и препоръчва предприемането им.

Становището на прокуратурата, че е налице съпричиняване на вредите от страна на ищеца, предвид агресивното му поведение, не намира опора в доказателствата по делото. Агресивното поведение на Г. Ц. е реакция на мизерията и унижението, на които е бил подложен без необходимост в Д., и на неразбирателството от страна на неговия настойник. Както се установява от оценката на възможностите, изготвена от социален работник в дома да слепи лица, и от показанията на свидетеля Е. М., а и от епикризата от Д. К., ищецът не проявява агресия, когато е извън дома. Следователно агресията е следствие от нанесените му неимуществени травми, а не причина за тях.

Налице са предпоставките на чл.1 ал.1 от ЗОДОВ. Претенцията за плащане на неимуществени вреди е доказана по основание и размер и следва да бъде уважена изцяло.

4. По отношение на съединения иск за лихва

Отговорността на държавата за вреди от незаконни действия/бездействия на административния орган възниква от момента на влизане в сила на решението, с което е установена незаконосъобразността на действието/бездействието - в този смисъл е Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2004 г. на ВКС по тълк. гр. д. № 3/2004 г., ОСГК, задължително за съда съгласно чл.131 ал.2 от Закона за съдебната власт. От този момент държавният орган изпадат в забава и дължи лихва върху размера на присъденото обезщетение.

Следователно периодът, за който се дължи лихва от ответника, следва да се отчита не от края на периода, в който е търпяна увредата, а от датата на влизане в сила на решението, с което е присъдено обезщетението, до окончателното му изплащане.

II. По отношение на претенцията за обезщетение на имуществени вреди чрез възстановяване на неоснователно внесени такси за ползване на социалната услуга

Ищецът основава претенцията си на два довода: първо, че е бил настанен в Д. против волята си, и второ, че престоят му там не може да се определи като услуга. В този смисъл извежда извод, че е бил лишен от свобода, по смисъла на чл.5 параграф 1 от ЕКПЧОС, като черпи аргументи от делото *С. срещу Б.*

Настоящият съдебен състав преценява претенцията като неоснователна. Цитираното дело на ЕСПЧ касае сходен, но не идентичен случай. Основната разлика е, че настаненото лице в Д. [населено място] е било поставено под ограничено запрещение и неговата воля е имала правно значение, докато Г. Ц. е бил поставен под пълно запрещение и не е можел да изразява правнообвързваща воля според българското законодателство. При това положение настаняването му в Д. е извършено в съответствие със закона и с чл.5, §1, б.“е“ от ЕКПЧОС. Проблемът се корени в това, че дееспособността на Г. Ц. не е трябвало изобщо да бъде ограничавана, но тъй като това е извършено по силата на съдебно решение, отговорността на Държавата чрез МТСП не може да бъде ангажирана.

Д., че престоят в дома не може да се определи като услуга, предвид всички установени факти, също не обосновава ангажиране на отговорност на Държавата по реда на ЗОДОВ. Дори и да се приеме, че това не е услуга, а незаконно лишаване от свобода, възстановяването на платените такси е по съществото си претенция за неоснователно обогатяване, а не за непозволено увреждане.

На последно място, съдът отбелязва, че таксите не са внесени неоснователно, тъй като ищецът е ползвал услугата, макар и против волята си.

Искът за заплащане на обезщетение за имуществени вреди в размер на 2000 лева следва да бъде отхвърлен.

Разноски:

При този изход на правния спор право на разноски имат и двете страни в съответствие с уважената част от предявените искове. Ищецът не е направил

разноски и не е претендирал такива. Той е освободен от разноски, поради което разноските във връзка с отхвърления иск следва да останат така, както са направени: разноските за експертиза – от бюджета на съда, а съответната част от възнаграждението за процесуален представител на ответника- за сметка на ответника. По тези съображения съдът не се произнася по разноските.

Така мотивиран и на основание чл.172 ал.2 и чл.143 ал.1 и ал.3 ал.3 от АПК Административен съд София-град, 38 –ми състав,

РЕШИ:

ОСЪЖДА Министерството на труда и социалната политика да заплати на Г. И. Ц., с ЕГН [ЕГН], обезщетение за неимуществени вреди в размер на 10 000/десет хиляди/ лева, за периода от 01.08.2002г. до 30.11.2007г., през който е бил настанен в Дом за възрастни с умствена изостаналост в [населено място], ведно със законната лихва, считано от влизане на решението в сила и до окончателното изплащане на задължението.

ОТХВЪРЛЯ иска на Г. И. Ц., с ЕГН [ЕГН], срещу Министерството на труда и социалната политика за заплащане на обезщетение за имуществени вреди в размер на 2 000/две хиляди/ лева, представляващи внесени такси за ползване на социална услуга настаняване в специализирана институция Дом за възрастни с умствена изостаналост [населено място] в периода от 01.08.2002г. до 30.11.2007г.

Решението подлежи на обжалване с касационна жалба пред Върховния административен съд, подадена чрез Административен съд София-град в 14-дневен срок от съобщаването му на страните.

СЪДИЯ: